

Els taulers del General de Catalunya. Un estudi a propòsit del *Summari dels càrrechs* de 1657*

The «taulers» of the General of Catalonia. A study based on the Summari dels càrrechs of 1657

per Ricard Torra-Prat

Alexander von Humboldt Fellow

Ludwig-Maximilians-Universität München

RESUM:

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar la figura dels taulers o collidors del General de Catalunya durant la primera meitat del segle XVII, a partir de la informació extreta d'una obra fins ara inèdita: el *Summari dels càrrechs* de 1657, un imprès confeccionat pels visitadors del General de Catalunya i que tingué com a objectiu principal recollir tota la normativa aplicable als taulers per assegurar el desenvolupament correcta de l'activitat fiscal.

PARAULES CLAU:

Taulers, Generalitat de Catalunya, Fiscalitat, Història institucional, Segle XVII.

ABSTRACT:

The aim of this paper is the analysis of the so-called *taulers* or *collidors del General de Catalunya* during the first half of the 17th Century, mainly using the information provided by an unknown publication until now: The *Summari dels Càrrechs*, published in 1657. This, it is a printed work made by the *visitadors del General de Catalunya* which goal was to gather all the previous legislation concerning to the *taulers* in order to assure the correct function of its fiscal activity.

KEY WORDS:

Taulers, Generalitat of Catalonia, Taxation, Institutional History, 17th Century.

«De ningun effecte és constituir les lleys si no són posades en deguda exequció.»¹

Introducció

Serviria de ben poc estudiar les societats del passat si al mateix temps no n'estudiéssim també les seves institucions públiques. Conèixer els espais on es

Data de recepció: maig 2016; versió definitiva: desembre 2016.

* Ricard Torra-Prat, Alexander von Humboldt Fellow, Ludwig-Maximilians-Universität München.

1. Fragment extret de l'escrit d'acusació confeccionat pel procurador fiscal de la Visita del General de Catalunya en la querella núm. 38 contra Antoni Ubach i Francesc Cabanyes, taulers de Terrassa, l'any 1629. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Generalitat, sèrie Visita del General (VG), 90, camisa 56.

desenvolupà la pràctica política, les institucions com a indret de sociabilitat dels individus, així com conèixer els interessos creats a l'entorn d'aquests organismes són elements clau per entendre el nostre passat.² Els darrers anys, la història de les institucions a l'època moderna ha gaudit d'una puixança prou destacable al nostre país. Amb posterioritat a la publicació de l'obra cabdal de Víctor Ferro, hem vist l'aparició de nombrosos estudis dedicats a organismes com és ara la Generalitat de Catalunya, la Cort General, la Conferència dels Tres Comuns i el braç militar, el Tribunal de Contrafacions, el Consell de Cent barceloní o la Visita del General.³

D'entre totes aquestes institucions la que ha gaudit de més atenció pels investigadors és la Diputació del General o Generalitat de Catalunya, tot i que tant les dimensions de la seva estructura burocràtica com la quantitat ingent de documentació que generà i que s'ha conservat fins als nostres dies fan que no en conee-

2. Sobre els orígens de la creació de l'opinió pública i els espais on es desenvolupà, vegeu D. ZARET, *Origins of democratic culture: printing, petitions, and the public sphere in early-modern England*, Princeton, Princeton University Press, 2000.

3. V. FERRO, *El Dret Públic Català: les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, Eumo, 1987. Quant al Consell de Cent barceloní, vegeu N. FLORENSA, *El Consell de Cent: Barcelona a la Guerra dels Segadors*, Barcelona, Universitat Rovira i Virgili, 1996. Sobre la Generalitat de Catalunya o Diputació del General, s'han publicat nombrosos estudis, dels quals per a l'època moderna caldria destacar-ne els següents: M. PÉREZ LATRE, *Entre el Rei i la Terra: el poder polític a Catalunya al segle XVI*, Vic, Eumo, 2004; del mateix autor, *La Generalitat de Catalunya en temps de Felip II: política, administració i territori*, Barcelona-Catarroja, Afers, 2004. Com a obra de síntesi sobre la institució és imprescindible M. Teresa FERRER I MALLOL (dir.), *Història de la Generalitat de Catalunya: dels orígens medievals a l'actualitat, 650 anys*, Barcelona, Generalitat de Catalunya - Institut d'Estudis Catalans, 2011. Recentment, Eva Serra ha actualitzat l'estat de la qüestió sobre les Corts catalanes a E. SERRA I PUIG, «Butlletí bibliogràfic sobre les Corts catalanes», *Arxiu de Textos Catalans Antics* 26, 2007, 663-738. Quant a les Corts de la Corona d'Aragó cal destacar la publicació recent R. FERRERO i L. GUIA (ed.), *Corts i Parlaments de la Corona d'Aragó: Unes institucions emblemàtiques en una monarquia composta*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2008. La Conferència dels Tres Comuns i el braç militar han estat estudiats recentment per E. MARTÍ FRAGA, *La Conferència dels Tres Comuns (1697-1714): Una institució decisiva en la política catalana*, Vilassar de Mar - Barcelona, Fundació Ernest Lluch - Pagès Editors, 2008; del mateix autor, *La classe dirigent catalana: els membres de la Conferència dels Tres Comuns i del Braç Militar (1697-1714)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2009. Sobre el Tribunal de Contrafacions, cal destacar la monografia recent J. CAPDEFERRO I PLA i E. SERRA I PUIG, *La defensa de les Constitucions de Catalunya: el Tribunal de Contrafacions (1702-1713)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 2014. Finalment, pel que fa a la Visita del General de Catalunya caldria destacar els estudis següents: P. LLINÁS ALMADANA, «La Visita del General: el procedimiento de control de los funcionarios dependientes de la Diputación del General de Catalunya (1653-1701)», *Pedralbes* 10, 1990, 177-192. E. SERRA I PUIG, «Territori i inspecció fiscal: la Visita del General del 1600», *Les xarxes urbanes a la Catalunya dels segles XVI i XVII*, Barcelona, Rafael Dalmau, 2012, 165-284; R. TORRA I PRAT, «La Visita del General de Catalunya. Una institució desconeguda (segles XVI-XVIII)», *Afers: fulls de recerca i pensament* 77, 2014, 149-171. Sobre el funcionament intern de la Visita: R. TORRA I PRAT, «La fiscalización de los oficiales de la Generalitat de Cataluña en la época moderna. La Visita del General de Cataluña y su funcionamiento», *Cuadernos de Historia del Derecho* 22, 2015, 295-317.

guem prou bé determinats aspectes, sobretot pel que fa a les àrees relacionades amb el funcionament de la institució al territori. Malgrat tot, és cert que darrerament s'han publicat algunes investigacions que tenen com a objectiu principal comprendre l'entramat institucional que la Diputació del General va teixir al llarg del període modern per tot el Principat de Catalunya: en són un bon exemple els treballs d'Eva Serra i Miquel Pérez Latre o el d'Isabel Sánchez de Movellán pel que fa al segle XV.⁴

Per comprendre el funcionament de la Generalitat moderna en l'àmbit territorial, pensem que és imprescindible abordar l'estudi dels oficials que la representaven en cadascuna de les col·lectes: diputats locals (i adjunts), sobrecol·lidors, taulers (collidors), receptors i guardes del General⁵. En el cas dels taulers o receptors, el seu paper fou cabdal per mantenir l'estructura economicofiscal de la Generalitat moderna: eren precisament ells els encarregats de recaptar els impostos coneguts com a *generalitats*, que al costat de la bolla, sovint arrendada, representaven bona part dels ingressos de la institució.⁶

Per aquest motiu, l'objectiu del nostre estudi és analitzar la figura dels taulers o collidors del General de Catalunya, i, per fer-ho, ens valdrem principalment d'una obra fins ara poc coneguda: el *Summari dels càrrechs*, un imprès publicat l'any 1657 pels visitadors del General amb la finalitat de recopilar tota la normativa apli-

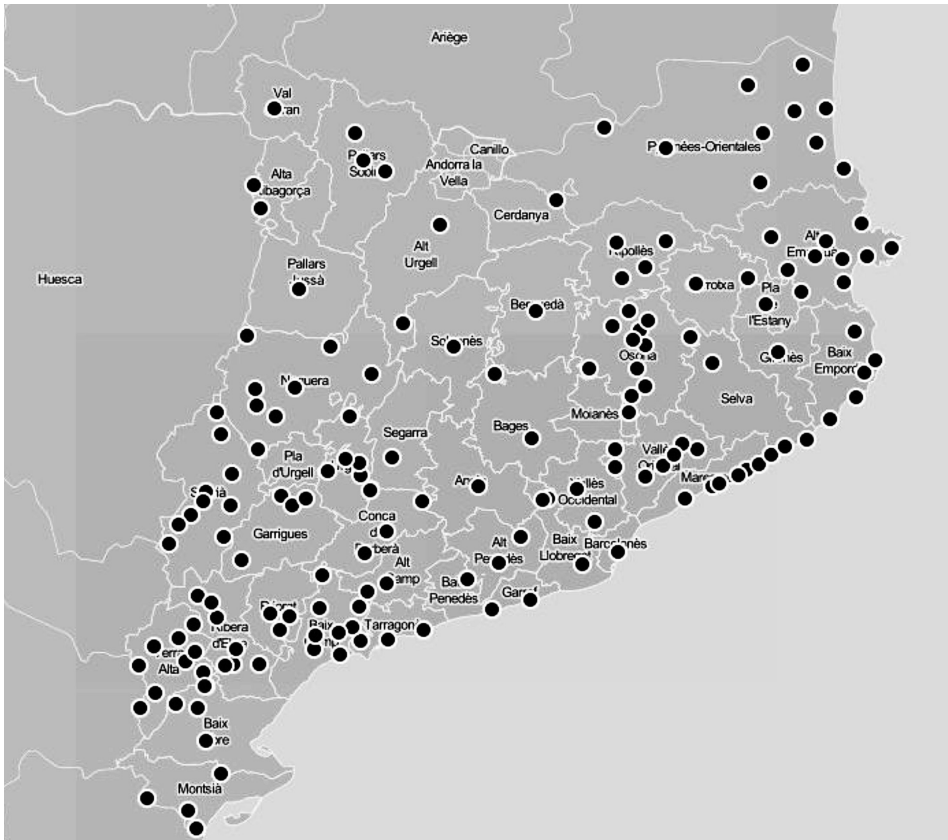
4. PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 107-199. L'historiador s'ocupa aquí de l'administració territorial de la Generalitat moderna a partir de l'estudi de la institució com a administració fiscal pública. D'altra banda, a les pàgines 199-271 estudia l'organització territorial de la institució durant la segona meitat del segle XVI. D'Eva Serra, podríem destacar-ne el ja citat SERRA I PUIG, «Territori i inspecció fiscal...», 165-284, en què l'autora empra les inspeccions realitzades pels visitadors els primers anys del segle XVII per explicar l'organització territorial de la Diputació del General. De la mateixa autora –en coautoría amb M. Àngels Sanllehy–, M. A. SANLLEHY i E. SERRA I PUIG, «Comerç transpirinenc a Catalunya segons la documentació de la Generalitat de Catalunya (s. XVI-XVII)», *Circulation des marchandises et réseaux commerciaux dans les Pyrénées (XIIIe-XIXe siècles)*, 7è *Curs d'Història d'Andorra - Col·loqui Internacional d'Andorra*, Tolosa de Llenguadoc, CNRS - Université de Toulouse - Le Mirail, 2005, 473-522. Així mateix i per al segle XV, Isabel Sánchez de Movellán també ha analitzat recentment l'estructura territorial de la Diputació del General: I. SÁNCHEZ DE MOVELLÁN, *La Diputació del General de Catalunya, 1413-1479*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2004, molt especialment les pàgines 231 i s.

5. Sobre els diputats locals, vegeu E. SERRA I PUIG, «Diputats locals i participació social en les bolles de la Diputació del General (1570-1638). Una mostra i una reflexió», *Pedralbes* 13, 1, 1993, 259-274. La figura dels sobrecol·lidors ha estat estudiada per PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 171-173. El mateix autor ha parlat sobre els collidors o taulers, receptors i guardes a les pàgines 185-189. També els ha estudiat, però per al segle XV, SÁNCHEZ DE MOVELLÁN, *La Diputació del General...*, 231-240. Sobre aquests oficials en concret també cal destacar l'aportació de J. GIMÉNEZ BLASCO, «Interessos públics, interessos privats: la recaptació dels drets de la Generalitat a Mataró, 1590-1710», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria* 72, 2002, 7-19.

6. Així mateix s'ha expressat Miquel Pérez Latre, que identifica la xarxa d'oficials recaptadors de la Diputació del General com la «veritable raó d'ésser de l'esquelet territorial de la Generalitat». PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 185.

cable a aquests oficials per assegurar-ne el correcte funcionament.⁷ Així mateix, complementarem la informació que ens aporta aquest imprès amb la procedent dels *Dietaris de la Generalitat de Catalunya* i els dietaris i processos de la Visita del General.

MAPA 1
La xarxa de taulers del General (1632-1654)

Font: elaboració pròpia.⁸

7. *Summari dels càrrecs y obligacions dels collidors, taulers o receptors dels drets de la Generalitat del present Principat de Catalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per Capítols de Corts, Ordinacions del Generals y per sentències de visites inposadas*, Barcelona, Catarina Matevad, 1657. Hem utilitzat l'exemplar disponible a la Biblioteca Universitària de Barcelona (BUB), 07 B-58/4/24.

8. Elaborat a partir de la informació extreta de les sentències de les visites dels anys 1632-1633, 1638-1639 i 1654-1655. És important remarcar que no disposem de la informació de les taules que no apareixen en les sentències, és a dir, dels taulers que no cometeren cap delictes.

Per assolir el nostre objectiu, dividirem l'article de la forma següent:

1. Primerament, analitzarem el context en el qual sorgeix el *Summari dels càrrechs* de 1657. D'aquesta manera, podrem observar que la seva publicació fou motivada tant pel context immediat –situació posterior al conflicte de la Guerra dels Segadors– com per problemes de llarg recorregut –desconeixement de la normativa pels oficials recaptadors i actituds fraudulentess.
2. En segon lloc, estudiarem l'ofici de tauler a partir de la informació proporcionada pel *Summari dels càrrechs*. En aquest sentit, el nostre objectiu aquí serà conèixer millor les funcions, prerrogatives i obligacions d'aquests oficials recaptadors.
3. Finalment, avancem que només farem una primera aproximació a la qüestió, situant-la en el context historiogràfic actual, i, a manera de conclusió, plantejarem quines haurien d'ésser les principals línies d'investigació que en un futur s'haurien de seguir per obtenir un estudi molt més complet sobre els taulers del General.

El Summari dels càrrechs de 1657: una obra necessària

L'estudi de les institucions fiscalitzadores dels poders públics dins del marc polític de la monarquia hispànica dels Àustria ha gaudit d'una atenció considerable entre els investigadors. *Juicios de residencia, pesquisas i Visitas* han estat analitzats des de disciplines que van des de la història del dret i de les institucions a l'antropologia històrica. Dins d'aquest terreny historiogràfic, una de les qüestions menys analitzades –molt probablement pel fet que va ésser la que menys documentació generà– fou la de la capacitat que tingueren aquestes institucions per proposar reformes legals que lluitessin contra les disfuncions constatades en els ens fiscalitzats. Aquesta prerrogativa ja fou posada de manifest per Carlos Garriga en el seu estudi sobre la Visita de l'Ordenament de Toledo de 1480. L'historiador del dret assegura, en aquest estudi, que els resultats de la visita, un cop acabada, eren enviats a la cort perquè s'hi decidís si calia promulgar nous ordenaments jurídics que corregissin les pràctiques errònies.⁹

Semblantment, alguns dels visitadors que s'ocuparen de fiscalitzar la ciutat de València durant els segles XVI i XVII també proposaren reformes que buscaven corregir les pràctiques fraudulentess dels oficials municipals, tal com ha demostrat Amparo Felipó.¹⁰ Si ens fixem en les visites d'àmbit indià, tant Ismael Sánchez Bella com Tamar Herzog també n'han destacat el valor a l'hora de proporcionar

9. C. GARRIGA ACOSTA, «Control y disciplina de los oficiales públicos en Castilla: la "Visita" del ordenamiento de Toledo (1480)», *Anuario de Historia del Derecho Español* 61, 1991, 215-390.

10. A. FELIPÓ, «Las visitas de inspección. Un intento de solución a la crisis financiera de la ciudad de Valencia durante el siglo XVII», *Estudis. Revista de Historia Moderna* 20, 1994, 143-166, especialment 158; de la mateixa autora, «Las visitas de inspección a la ciudad de Valencia durante el siglo XVI», *Studia Historica. Historia Moderna* 25, 2003, 241-267, especialment 260 i 266.

unes informacions que la monarquia podia emprar per confeccionar nous ordenaments jurídics.¹¹ Encara més, recentment, tant Mireille Peytavin com Geltrude Macri s'han encarregat de recordar-nos que la proposició de nous ordenaments jurídics era també una de les característiques de les Visites Generals, això és, aquelles inspeccions que als regnes italians i a Amèrica comprenien tota l'oficialitat de la monarquia. De fet, Peytavin ha anat un xic més enllà i fins i tot ha assegurat que la proposició de nous ordenaments jurídics era una de les missions principals de les visites.¹²

La Visita del General de Catalunya no fou una excepció a aquesta tendència. Tant durant la seva fase preinstitucional com a partir de 1599, el sistema fiscalitzador proposà o, directament, redactà nous ordenaments jurídics. Durant la Cort de 1519-1520, els visitadors enviats pels braços a fiscalitzar la Diputació del General inspiraren els capítols del redreç que s'hi aprovaren.¹³ Cent anys més tard, durant la Visita del General dels anys 1620-1621, els agents fiscalitzadors decidiren publicar dos impresos: l'un dedicat als oficials del General i l'altre dedicat als oficials de les Galeres del General. Ambdues obres recolliren les experiències de les visites compreses entre 1599 i 1621, que, en molts casos, esdevingueren nous preceptes jurídics destinats a combatre les disfuncions detectades en les successives fiscalitzacions.¹⁴ És evident, doncs, que el *Summari dels càrrechs* de 1657 també s'insereix dins d'aquesta tradició.

Quan el dia 18 de maig de 1657 els visitadors del General de Catalunya deliberaren fer estampar dues mil còpies d'un «Summari dels càrrechs, obligacions y

11. I. SÁNCHEZ BELLA, «Eficacia de la visita en Indias», *Anuario de Historia del Derecho Español* 50, 1980, 383-412, especialment 409; T. HERZOG, *Ritos de control, prácticas de negociación: Pesquisas, visitas y residencias y las relaciones entre Quito y Madrid (1650-1750)*, Madrid, Fundación Hernando de Larramendi, 2000, 53 i 67.

12. M. PEYTAVIN, *Visite et gouvernement dans le royaume de Naples (XVIè-XVIIè siècles)*, Madrid, Casa de Velázquez, 2003, 21; G. MACRI, «Visitas Generales e sistemi di controllo regio nel sistema imperiale spagnolo: un bilancio storiografico», *Mediterranea Ricerche Storiche* 13, 2008, 385-400.

13. Cfr. *Capítols dels drets y altres coses del General del Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya fets en Corts generals del any MCCCCLXXXI fins en lo any MDLXIII inclusive, y dels drets que per pràctica y altrament se paguen*, Barcelona, Casa Mathevad, 1670, f. 72r.

14. L'impres sobre els oficials de la Diputació: *Capítols resultants de las sentèntias fetas per los molt illustres senyors visitadors del General de Cathalunya, acerca dels càrrechs dels officials de la casa de la Deputació y General de Barcelona y altres publicadas en lo any MDCXXI*, Barcelona, Jeroni Margarit, 1621. L'impres sobre els oficials de les Galeres: *Capítols y deliberacions resultants de las sentèntias fetas per los Molt Illustres Senyors Visitadors del General de Cathalunya acerca dels càrrechs dels officials de la Squadra de las Galeras de Cathalunya y otras subjectes a la present visita: publicadas en lo any MDCXXI*, Barcelona, Jeroni Margarit, 1621. Víctor Ferro es feu ressò de l'impres dedicat als oficials de la Diputació en la seva obra clàssica: FERRO, *El Dret Públic Català...*, 245 i 265. D'altra banda, Josep Capdeferro en un estudi recent ha analitzat ambdues publicacions, i n'ha destacat les virtuts en un període en què les Corts haurien brillat per la seva absència, considerant-les com un «redreç encobert» de la Diputació del General. J. CAPDEFERRO, *Ciència i experiència. El jurista Fontanella (1575-1649) i les seves cartes*, Barcelona, Fundació Noguera, 2012, 153-154.

affers dels cullidors o taulers de les taulas del General de Cathalunya per Capítols de Cort, ordinations del General y sentèntias de Visita imposadas», la seva voluntat immediata era la de lluitar contra el desconeixement de les lleis que molts taulers al·legaven quan eren acusats d'haver comès delictes durant el procés de recaptació d'impostos del General.¹⁵ En aquest sentit, els visitadors es lamentaven en l'escrit preliminar de l'imprès que els oficials recaptadors «se pretenen escusar allegant ignorància de las obligacions que segons dits capítols los incumbexan», tot descarregant llurs consciències en afirmar que, en tot cas, la culpa era del consistori dels diputats i oïdors de comptes del General de Catalunya perquè en el moment de jurar el seu ofici no els havien proporcionat els llibres legals necessaris per conèixer degudament la normativa que els afectava.¹⁶ Així, doncs, els visitadors decidiren que la millor manera de combatre aquesta situació era la de confeccionar un imprès que recollís tota la legislació tocant a l'ofici de tauler del General i que aquest fos entregat pels membres de la Diputació a tots i a cadascun dels taulers «en lo introhit del ofici» i que se n'aixequés acte administratiu.

De ben segur que la situació de l'administració territorial del General després de la Guerra dels Segadors (1640-1652)¹⁷ també va tenir un paper important en la decisió dels consistorials de la Visita. En aquest sentit, durant la primera inspecció que havien dut a terme després del conflicte bèl·lic –la qual tingué lloc els anys 1654 i 1655– pogueren constatar de primera mà l'estat lamentable en el qual es trobaven les col·lectes foranes. En una carta rebuda pel consistori dels visitadors de Barcelona el dia 20 de maig de 1654 de part del diputat local de Manresa, aquest els comunicava el nom dels taulers de la seva zona, i també els confirmava que continuaria indagant tant per fer-los arribar els noms de tots els que localitzés com per informar-los de les taules que estaven desocupades.¹⁸ Pocs dies després, els visitadors van rebre una carta de Jacint Ferrer, assessor de la Diputació local de Castelló d'Empúries, en la qual els feia saber que «en esta collecta no-y ha deputat local vell ni nou, ni menos tauler ni altre ofitial, sinó el notari i jo, que só assessor».¹⁹ Encara més, el dia 12 de juny els visitadors deliberaren enviar cartes a tots els di-

15. La deliberació que motivà l'estampació, a ACA, Generalitat, sèrie G, 6/9, f. 177v-179v.

16. *Summari dels càrrechs...*, escrit preliminar, sense foliar.

17. Sobre la Guerra dels Segadors, vegeu pel que fa als orígens J. H. ELLIOTT, *La Revolta Catalana. 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2006 (1a ed. 1966); també A. SIMON I TARRÉS, *Els orígens ideològics de la revolució catalana de 1640*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1999. Una bona síntesi sobre el conflicte a X. TORRES SANS, *La Guerra dels Segadors*, Lleida-Vic, Eumo - Pagès Editors, 2006. Així mateix, cal destacar l'estudi clàssic de Josep Sanabre: J. SANABRE, *La acció de França en Cataluïa en la pugna por la hegemonia de Europa: 1640-1659*, Barcelona, J. Sala Badal, 1956. Quant al conflicte, el seu desenllaç i les conseqüències que tingué per a la classe dirigent catalana, vegeu: A. SIMON I TARRÉS, *Del 1640 al 1705. L'autogovern de Catalunya i la classe dirigent catalana en el joc de la política internacional europea*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2011.

18. ACA, Generalitat, sèrie G, 6/8, f. 46v-47v.

19. ACA, Generalitat, sèrie G, 6/8, f. 59.

putats locals del Principat per organitzar la recollida dels llibres de les taules foranes, ja que els sobrecol·lidors no ho havien fet.²⁰

El conflicte bèl·lic havia causat, doncs, un trasbals prou important en l'estructura fiscal de la Diputació del General. De fet, ja durant els inicis de la guerra els visitadors havien rebut informacions sobre la preocupant situació de l'administració local. En aquest sentit, el dia 30 de novembre de 1641, el diputat local de Tarragona els comunicava que no els podia enviar cap querella perquè no havia trobat indicis per iniciar-ne cap contra els oficials de la seva col·lecta i afegia que «casi los demás taulers són morts y molts llibres de les taules cremats per los enemichs».²¹ Uns anys més tard, els visitadors fins i tot renunciaven a publicar les querelles de la zona de l'Ebre i del camp de Tarragona perquè «lo enemich té impedit totes les sobredites viles y lloch».²² Vistos aquests exemples, no seriem gaire agosarats si arribem a la conclusió que el context immediat marcat per la Guerra dels Segadors per força va haver d'influir en la publicació del *Summari dels càrrechs*: pensem que, de ben segur, les noves fornades de taulers podien suplir la manca d'experiència en el càrrec amb la nova font d'informació –i alhora de seguretat jurídica– que els proporcionaven els visitadors.

Deixem, però, el context postbèl·lic per tornar a l'escrit preliminar del *Summari dels càrrechs* de 1657. Els visitadors es queixaven amargament en les primeres línies «del poch observan los taulers [...] los capítols y actes de Corts, ordinations del General y sentèncias de Visita en lo que tenen respecte a las obligacions de llurs officis y bona administració de aquells». De fet, aquesta és una situació que es detecta al llarg de tota la primera meitat del segle XVII, deguda molt probablement a una certa relaxació de la gestió fiscal de la institució, l'existència de disfuncions en el dia a dia de les taules –si no directament corrupteles– i la manca de convocatòries de Cort que permetessin actualitzar el redreç de la Diputació: un cop d'ull estadístic als processos i les sentències de la Visita així ho revela.

TAULA 1
Sentències publicades per la Visita del general (1600-1655)

<i>Visita</i>	<i>Nombre total de sentències</i>	<i>Nombre de sentències contra taulers</i>	<i>Percentatge de sentències contra taulers respecte al total</i>
1600-1601	126	18	14,28
1602-1603	67	11	16,41
1605-1606	145	46	31,72
1611-1612	149	46	30,87
1614-1615	156	58	37,17

20. ACA, Generalitat, sèrie G, 6/8, f. 74v.

21. ACA, Generalitat, sèrie G, 6/6/1, f. 80v-81r.

22. ACA, Generalitat, sèrie G, 6/7, f. 73v-74r.

<i>Visita</i>	<i>Nombre total de sentències</i>	<i>Nombre de sentències contra taulers</i>	<i>Percentatge de sentències contra taulers respecte al total</i>
1620-1621	141	64	45,39
1623-1624	129	30	23,25
1626-1627	144	48	33,33
1629-1630	123	41	33,33
1632-1633	164	43	26,38
1638-1639	108	56	51,85
1641-1642	111	41	36,93
1644-1645	102	55	53,92
1647-1648	69	41	59,42
1650-1651	79	49	62,02
1654-1655	225	119	52,88
Total	2.037	766	37,60

Font: elaboració pròpia a partir del registre de sentències de la Visita del General.

A continuació, analitzarem cinc casos en què s'observa com els taulers desconeixen la normativa aplicable als seus càrrecs i, fins i tot, els fraus que aquests cometien en perjudici de la hisenda del General.

JOAN TROYART, UN TAULER OFICIÓS

En una carta datada a 12 d'octubre de 1629, el visitador delegat de la vereda de Girona, Josep Guerau, comunicava als visitadors de Barcelona que s'havia suspès un tal Joan Troyart, tauler de Millars. Així mateix, també aprofitava la missiva per advertir als consistorials barcelonins que per tot el Rosselló es feien diversos fraus contra els interessos del General i, encara pitjor, que alguns d'aquests es feien «ab alguna tollerància o negligència dels oficials del General».²³ Mesos més tard, quan es publicaren les querelles de la Visita, Joan Troyart era acusat d'haver «fet molts excessos y descuyts en rahó de son offici».²⁴ Quins eren aquests excessos i descuits?

Segons l'escrit d'acusació elaborat pel procurador fiscal de la Visita, Joan Troyart exercia com a tauler del General sense disposar del privilegi necessari expedit pels diputats i oïdors de comptes del General. De fet, segons l'acusat, exercia el càrrec per encàrrec de l'antic diputat local de Perpinyà i sense gaudir d'una provisió per

23. ACA, Generalitat, sèrie VG, 90, camisa 48. Carta datada a 12 d'octubre de 1629.

24. ACA, Generalitat, sèrie VG, 90, camisa 58. Querella núm. 56, contra Joan Troyart, tauler de Millars.

escrit. Sembla que el tauler de Millars tampoc no era diligent a l'hora de portar els llibres de comptes relacionats amb el seu càrrec públic. En aquest sentit, els visitadors l'acusaven de no cloure el llibre del manifest de les llanes al final de cada anualitat ni assentar els comptes no closos al llibre de l'any següent, de no fer el seguiment de les llanes manifestades, de no distingir quines mercaderies eren forasteres o de la terra, i de no registrar els albarans de guia en els llibres del manifest dels anys 1627 i 1628, entre altres coses. L'escrit del procurador fiscal de la Visita resumia el caos administratiu que regnava en aquesta taula del Roselló quan explicava que ells llibres de comptes de Troyart «van [...] molt confusos y contra tot orde, trastocant los dies y dexant de uns partits a altres moltes fulles y llochs en blanch».²⁵

A Joan Troyart se'l declarà culpable i se'l condemnà a privació de l'ofici «*in perpetuum*».²⁶ Que el de Millars fos condemnat no és tant rellevant per a nosaltres i per al nostre estudi com la concepció que el tauler tenia de les seves obligacions. En l'escrit de defensa que presentà davant el tribunal de la Visita de Barcelona, Joan Troyart al·legà que no se'l podia considerar culpable de cap dels càrrecs que el procurador fiscal de la Visita li havia fet, perquè el seu càrrec de tauler no era oficial, sinó oficios: el diputat local de Perpinyà li havia «acomonada [la] dita taularia de Millàs» sense expedir-li'n privilegi i, per tant, «no essent tauler no està subyecta a les lleys, capítols de Cort ni crides, ni pot ser syndicat per quant no és official». De fet, ja en l'interrogatori que li havien fet els visitadors forans de la vereda de Girona, el de Millars declarava que no tenia constància que els taulers no poguessin exercir el càrrec sense abans rebre el privilegi de part dels diputats i oïdors de comptes de Barcelona. D'altra banda, Joan Troyart també s'excusava de no haver aplicat la normativa del General perquè, segons l'escrit de la seva defensa, no hauria rebut mai les crides fetes pels diputats sobre com havien d'exigir els drets de la Generalitat els taulers. A banda d'això, havia respost de forma semblant a l'interrogatori a què l'havien sotmès els visitadors delegats tot afirmant que no havia fet executar el capítol 78 del redreç de 1599²⁷ «per no tenir les crides ni altres llibres, y que si ho sabera ja estiguera executat».²⁸

25. ACA, Generalitat, sèrie VG, 90, camisa 58. Querella núm. 56, contra Joan Troyart, tauler de Millars.

26. La sentència contra Troyart la trobem a *Dietaris de la Generalitat de Catalunya (DGC)*, V, 1582.

27. El redreç de 1599 el podem consultar a *Capítols per lo redrés del General y Casa de la Deputació de Catalunya fets en las Cortes celebrades en lo Monestir de Sant Francesch de Barcelona per la S.C.R.M. del sereníssim senyor Rey Don Felip II de Aragó y III de Castella, en lo any 1599*, Barcelona, Rafel Figueró, 1704.

28. ACA, Generalitat, sèrie VG, 90, camisa 58. Querella núm. 56, contra Joan Troyart, tauler de Millars. Durant la Visita de la vereda de Lleida feta l'any 1629, també s'hi detectaren diversos taulers que exercien llurs càrrecs sense el privilegi corresponent, com els de les Borges, Aitona, Almenar o Bellpuig. Sembla que en la major part dels llocs haurien estat nomenats taulers per ordre de Josep Corrià, diputat reial del trienni de 1626-1629. ACA, Generalitat, sèrie VG, 92, camisa 88. De la mateixa manera Miquel Pérez Latre ja detectà aquest fenomen, PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 189, nota 27.

El cas de Joan Troyart no és excepcional. En la mateixa Visita feta per les taules foranes l'any 1629 els agents fiscalitzadors acusaren els taulers de Sant Feliu de Codines, Antoni Dauví i Joan Roca, de no haver seguit la normativa correcta a l'hora de fer subscriure els despatxos del General als mercaders que declaraven les seves mercaderies. I de la mateixa manera que el tauler de Millars, els de Sant Feliu de Codines s'excusaren en l'interrogatori tot assegurant que no tenien tots els llibres de Capítols de Cort ni les Ordinacions del General.²⁹ Així mateix s'expressava Antoni Ubach, de la taula de Terrassa, quan assegurava que «no-n té notícia» que el fet de no fer firmar els despatxos del General als mercaders impliqués contrafer la legislació de Corts i les Ordinacions del General. De fet, reconeixia que moltes de les actuacions que els visitadors consideraven il·lícites per ésser contràries a la legislació vigent es regien pel costum, com, per exemple, no fer firmar als mercaders en les partides continuades en el llibre del credencer.³⁰

TREURE PROFIT D'UNA TAULA POC ATRACTIVA: UNA PRÀCTICA RECURRENT?

A mitjan segle XVII, ésser tauler del General era un negoci la rendibilitat del qual depenia en gran mesura del tràfic comercial de la zona on s'hagués situat la taula, ja que la majoria de taulers no tenien un salari fix, sinó que els seus ingressos provenien dels dos sous per cada lliura declarada en les seves taules. En aquest sentit, mentre que tot sembla indicar que les taules marítimes gaudien de certa rendibilitat, les de l'interior no eren ni de bon tros tan atractives.³¹ Aquesta situació feia que en alguns casos els taulers busquessin augmentar les retribucions mitjançant pràctiques il·lícites, com, per exemple, acceptar pagaments a canvi de fer els ulls grossos sobre les mercaderies que els mercaders havien de declarar, o permetre alguns fraus a canvi de diners. Així mateix, els visitadors forans en començar la feina rebien unes instruccions dels seus superiors de Barcelona en què, precisament, se'ls demanava que investiguessin aquestes i altres pràctiques fraudulentes comeses pels taulers, com ara quedar-se una part de la recaptació provinent de les generalitats –els impostos recaptats per la Diputació– per a ús propi.³²

29. ACA, Generalitat, sèrie VG, 90, camisa 55. Querella núm. 37 contra Antoni Dauví i Joan Roca, taulers de Sant Feliu de Codines.

30. ACA, Generalitat, sèrie VG, 90, camisa 56. Querella núm. 38, contra Antoni Ubach i Francesc Cabanyes, taulers de Terrassa. El *llibre del credencer* era el nom que a voltes rebien els llibres de les terces del General.

31. SANLLEHY i SERRA PUIG, «Comerç transpirinenc a Catalunya...», 478. El sou dels taulers quedà fixat en dos sous per cada lliura declarada pel capítol 88 del redreç de 1599. El mateix capítol també preveia que els taulers de les taules de Perpinyà, Girona, Tarragona, Tortosa, Lleida, Tremp i Pallars, La Seu d'Urgell, Puigcerdà i Caldes conservessin la paga que tradicionalment havien percebut. *Capítols per lo redrés del General...*, 128-129.

32. Un exemple d'aquestes instruccions les podem trobar a ACA, Generalitat, sèrie VG, 92, camisa 88, «Instruccions fetes de manament dels molt illustres senyors visitadors del General de Catalunya novament extrets en virtut del capítol primer del nou redrés per los offitials elegits per las veredes foranes de Catalunya y comptats de Rosselló y Serdanya, de les quals instruccions se ha de donar una a quiscun assessor dellegat fermada dels senyors visitadors de processos, asses-

Fruit de les indagacions dels agents fiscalitzadors, sabem que aquestes pràctiques recollides en les seves instruccions no eren pas un fet aïllat, sinó que molt probablement es donaven amb certa freqüència. Un bon exemple d'aquestes pràctiques irregulars el trobem descrit en la querella núm. 92 de la Visita de 1629, feta contra Bartomeu Aster, tauler d'Os de Balaguer. Segons l'escrit d'acusació del procurador fiscal de la Visita, aquest oficial del General tenia el costum d'aprofitar les fires que es feien per tota la col·lecta durant la festivitat de Sant Lluch per aconseguir uns ingressos extres, a força de posar traves administratives als pagesos que portaven bestiar per declarar-lo a la seva taula. L'estratègia seguida pel tauler era senzilla:

[...] quant los pagesos y habitants de dita vila y altres de las ditas vilas foràneas harribaven en sa taula per a manifestar los bestiar llurs respectiue, [refusava] de pèndrer y assentar en lo llibre de manifest aquells, fent-los rodar y antretenint-los fins que los dits manifestadors se conposaven en alguna quantitat de diner y fins que pagaven alguna cosa no-ls despedia, exigint dels huns y dels altres ia un sou, ia un real, ia dos y tot quant ell podia conposar-los.

Dit d'una altra manera, Bartomeu Aster aprofitava que els pagesos tenien pressa per transportar el bestiar per aconseguir un sou extra, malgrat que aquest fet contravenia la legislació vigent. Per al procurador fiscal era clar que aitals actes eren «dignes de punitió y càstich»,³³ i, de fet, pocs mesos després, Aster era sentenciat a restar privat del seu ofici a perpetuïtat.³⁴

RECEPTORS O CREDENCERS? EL DESCONTROL DE LA TAULA DE LLEIDA

L'ofici de tauler incloïa diverses funcions que, en el cas de les taules de més importància eren assumides per més d'una persona. En aquestes taules, sovint podem constatar que hi havia tres oficials treballant-hi: el receptor i el credencer guarda ordinària (a voltes, desdoblats en dos oficis diferenciats), els quals havien d'exercir llurs càrrecs conjuntament i, normalment, se'ls intercanviaven a cada nova terça. Seguint a Miquel Pérez Latre, sabem que mentre que el credencer s'encarregava d'anotar en un llibre les mercaderies bollades, el receptor s'encar-

sor, advocat fiscal, sagellades ab lo sagell major de dita visita». Cada nova Visita, les instruccions rebudes pels visitadors forans eren completades amb noves clàusules. Per exemple, l'any 1600 els visitadors forans reberen unes instruccions conformades per un total de 26 capítols, mentre que els de 1629 en reberen unes que recollien un total de 54 capítols. Cfr. SERRA I PUIG, «Territori i inspecció fiscal...», 181, nota 26. Miquel Pérez Latre també identificà aquestes pràctiques fraudulentas en el seu estudi sobre la Generalitat de Catalunya durant la segona meitat del segle XVI, PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 189-190.

33. ACA, Generalitat, sèrie VG, 92, camisa 91. Querella núm. 92 contra Bartomeu Aster, tauler d'Os de Balaguer.

34. La sentència contra Bartomeu Aster la trobem a *DGC*, V, 1578.

regava de posar-hi la bolla de plom i segell de cera, i també portava la comptabilitat dels diners rebuts, la qual posteriorment era contrastada amb els comptes del credencer. A més a més, un dels dos taulers havia de guardar les eines de l'ofici al seu domicili, dins un armari tancat amb dues claus, cadascuna custodiada per un tauler.³⁵

Aquest sistema era el mateix que s'aplicava a la taula de Lleida l'any 1629, on Agustí Corrià i Miquel Abella feien de receptor i credencer alternativament a cada nova terça. Tot i així, els visitadors forans detectaren que, encara que la legislació referent als taulers explicitava que receptor i credencer havien d'actuar conjuntament, Agustí Corrià i Miquel Abella havien exercit el càrrec «lo hu sens lo altro» i, cosa que era fins i tot pitjor per al procurador fiscal, en algunes ocasions que els oficials havien marxat de la ciutat, haurien estat els seus familiars els qui haurien bollat les mercaderies declarades, i a més haurien emprat per a usos propis els diners dels drets rebuts. Finalment, també se'ls acusava de no fer firmar als mercaders els despatxos de les mercaderies declarades, de donar llicències de circulació de robes sense prendre'n primer l'albarà de guia corresponent i de cobrar el valor de l'impost de les mercaderies de llana per sota del preu de les tarifes del General.³⁶

Les acusacions fetes pel procurador fiscal de la Visita foren contestades per Corrià i Abella en un escrit de defensa de 45 punts que resumim a continuació: els acusats van dedicar els sis primers punts a explicar per què no havien seguit els preus estipulats en els llibres de tarifes del General, assegurant que a Lleida feia anys que no rebien aquesta documentació i que, per tant, haurien decidit calcular el valor de l'impost per recaptar a partir del valor i el cost de la mercaderia declarada.³⁷ Entre els punts núm. 7 i núm. 10 es defensaren de les acusacions de no assistir a les hores convingudes al seu ofici. En aquest sentit, els taulers asseguraven que ells havien fet residència fins i tot en hores no convingudes i que tots els testimonis aportats en aquesta querella eren enemics acèrrims seus. Contra l'acusació d'haver exercit el collidor sense ésser-hi el credencer o viceversa (punts 11 a 13), els acusats declararen que no s'havia provat que haguessin comès aital delictes. La resta d'acusacions fetes pels visitadors foren contestades entre els punts 14 i 23, mentre que els punts 24 a 42 s'empraren per restar legitimitat als testimonis aportats per l'acusació. A tall d'exemple, Agustí Corrià i Miquel Abella acusaven literalment les guardes del General de Lleida de «lladres» i d'haver comès diversos «fraus y maldats» en dany de la Generalitat, com ara composicions secre-

35. PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 186-187. En algunes taules on l'activitat econòmica era frenètica, la figura de la guarda ordinària esdevingué un càrrec estable desvinculat dels de collidor i credencer.

36. ACA, Generalitat, sèrie VG, 92, camisa 98. Querelles núm. 103, 104, 106 i 146 contra Agustí Corrià i Miquel Abella, receptor i credencer de Lleida.

37. Les Corts de 1599 ja haurien intentat lluitar contra la pràctica d'estimar el valor de les mercaderies per sota del preu estipulat mitjançant el capítol 88 del redreç, atès que amb aquest sistema els taulers el que buscaven realment era atreure el nombre més elevat de comerciants a les seves taules i, d'aquesta manera, aconseguir més ingressos personals. *Capítols per lo redrés del General...*, 129.

tes amb els mercaders per evitar que aquests darrers haguessin de declarar els seus teixits al General. Per als acusats, les guardes eren «persones vils, infames y de poca consideratió», cosa que d'altra banda, asseguraven que era sabuda per tothom. És molt probable que aitals acusacions entre uns i altres oficials de la taula de Lleida ens revelin l'existència d'unes lluites internes que, ara per ara, som incapaços de desxifrar. Sigui com sigui, l'estratègia seguida pels taulers no aconseguí convèncer els visitadors, que mesos després els condemnaren a privació perpètua de l'ofici.³⁸

DEMOSTRAR (EN PART) LA INNOCÈNCIA. BAPTISTA MORER I LA TAULA DE VILAFRANCA DE CONFLENT

Fem ara un salt endavant i situem-nos gairebé deu anys més tard, concretament al bell mig de la inspecció que endegaren els consistorials de la Visita del General entre l'agost de 1638 i el juny de 1639. El temps passava ràpid i ja feia quaranta anys des de la darrera Cort o, dit d'una altra manera, quaranta anys que la Visita funcionava com a institució independent. Tot i que els visitadors maldaven trienni rere trienni per aconseguir polir les pràctiques dels oficials de la Diputació, això no era sempre fàcil: les vuitanta-tres sentències promulgades per la Visita en aquella ocasió en són una bona mostra. D'aquestes, fins a un total de vint-i-quatre condemnaven pràctiques errònies o directament il·lícites dels taulers, com, per exemple, la sentència sobre les querelles núm. 48, 49, 50, 51 i 52 publicada el 14 de maig de 1639.³⁹

Promulgada contra Baptista Morer, apotecari de professió i tauler i receptor dels drets del General a Vilafranca de Conflent, la sentència l'acusava de nombrosos delictes i pràctiques errònies. En el marc de la querella núm. 48 se l'acusava de fer contraban amb mercaderies provinents de França, aprofitant un magatzem que tenia al seu habitatge i que, a més a més, li servia com a botiga. Per la querella núm. 49 estava acusat de no encarregar-se de dur el llibre dels fraus de la seva taula, cosa que implicava una contrafacció flagrant del capítol 30 de les Corts de 1533.⁴⁰ Així mateix, per la núm. 50 se li imputaven diverses composicions: a Bartomeu Socabell, pareire de Vinçà li hauria exigit 340 reals; a Pere Vidal, també de Vinçà, 160 reals, mentre que a Pere Patau, de Puigcerdà, li n'hauria exigit 500. Tot plegat, segons els visitadors, a canvi de no denunciar els fraus que havien comès aquests mercaders. En el marc de la querella núm. 51 s'acusava Morer de no haver cobrat la responsió de cinc albarans de guia, així com de no haver clos el manifest de la llana dels anys 1635, 1636 i 1637. Finalment, la querella núm. 52

38. La sentència contra Agustí Corrià i Miquel Abella la trobem a *DGC*, V, 1581. En la sentència els visitadors els concedien un termini de sis mesos per vendre els seus oficis a un tercer, per tant, entenem que haurien aconseguit aitals càrrecs públics mitjançant una transacció econòmica. Desconeixem si això era una pràctica comuna o bé un fet aïllat.

39. *ACA*, Generalitat, sèrie G, 8, 5, f. 5r-7r.

40. Cfr. *Capítols dels drets y altres coses del General...*, f. 106v-107v.

comportava la que era, molt probablement, la pitjor de les acusacions: aprofitant la posició geogràfica de la seva taula, Morer hauria anat diverses vegades a França per bollar-hi mercaderies amb els encunys de la taula de Vilafranca de Conflent i, d'aquesta manera, regularitzar mercaderies que haurien d'haver pagat els drets del General.⁴¹

La «gravetat dels excessos» comesos per Morer va tenir com a conseqüència que la sentència fos contundent: els visitadors el privaren de l'ofici de tauler i li requeriren el pagament dels drets deguts al General pels cinc albarans de guia que Morer no havia cobrat. Així mateix, s'especificava que la sentència fos traslladada als diputats, que s'haurien d'encarregar de proveir la taula de Vilafranca de Conflent amb una persona «hàbil y sufficient [...] per lo molt que importa a la bona exactió dels drets del General que en la dita taula de Vilafranca de Conflent, per ser taula de frontera, se pose persona de tota fidelitat y legalitat». A més a més, els diputats també quedaven responsabilitzats d'exigir a Baptista Morer tots els diners rebuts en concepte de fraus i de restituir els diners derivats de les composicions als particulars afectats.⁴²

Lluny de conformar-se amb el resultat de la sentència, l'apotecari tauler optà per presentar un escrit de suplicació amb el qual intentà rebatre les acusacions fetes pels visitadors en les querelles núm. 48, 49, 50, 51 i 52. El document, que més que una suplicació, resultà ésser la veritable defensa contra les acusacions fetes pels agents fiscalitzadors perquè «Batiste Morer en lo temps de les deffenses *ante sententiam* [...] ha estat –y està vui– ocupat en la deffensa de sa terra y de sa hazienda per la notòria invasió dels francesos, per lo que no ha pogut fer sa deffensa ni assistir-[h]i personalment», fou entregat davant el consistori de la Visita el 25 de juny de 1639.⁴³

Ras i curt, en la suplicació Morer intentà rebatre totes les acusacions que havien conduït els visitadors a privar-lo del seu ofici. Sobre l'acusació d'haver tingut un magatzem on guardava mercaderies per comerciar-hi –querella núm. 48–, el tauler assegurava que malgrat ésser-ne el propietari, qui el regentava era un mercader d'origen francès, Anton Sudra, i, per tant, això el lliurava de les responsabilitats que preveia el capítol 83/1481.⁴⁴ Baptista Morer també desmentí les composicions que se li imputaven en el marc de la querella núm. 50: mitjançant diverses certificatories, entre les quals una d'expedida pel racional de la Diputació, l'apotecari tauler demostrà que, lluny d'extorquir els mercaders Bartomeu Jocavell, Pere Vidal i Pere Patau, ell havia rebut els diners que aquests havien hagut de pagar en ésser condemnats per l'assessor de la Diputació local de Vilafranca de Conflent de

41. Cfr. *Capítols dels drets y altres coses del General...*, f. 5r-6v.

42. Cfr. *Capítols dels drets y altres coses del General...*, f. 6v-7r.

43. Cfr. *Capítols dels drets y altres coses del General...*, f. 90r-92r.

44. El capítol 83/1481 establia, entre altres coses, que els oficials del General amb responsabilitats directes a l'hora de bollar les mercaderies no poguessin participar en cap negoci relacionat amb el comerç de teles a la localitat on exercien l'ofici. Cf. *Capítols dels drets y altres coses del General...*, f. 41v-42r.

diversos fraus.⁴⁵ Quant a l'acusació de no portar llibre dels fraus –querella núm. 49–, Morer al·legà que aquesta era una feina que corresponia tradicionalment al notari de la Diputació local de Vilafranca de Conflent, i, per tant, no se'l podia culpar per aquesta qüestió.⁴⁶ Continuava la seva defensa assegurant que tampoc en el cas dels albarans de guia –querella núm. 51– se'l podia acusar de dol i frau, atès que, si bé l'acusació era certa, ell estava disposat a fer-se responsable de la situació i oferia als visitadors cobrar els drets deguts pels mercaders i, en el cas que això no fos possible, restituir-los els béns. Finalment, en el cas de les acusacions fetes en el marc de la querella núm. 52, això és, que Baptista Morer hauria aprofitat la situació geogràfica de la taula de Vilafranca de Conflent per acudir amb els seus encunys a plomar i bollar mercaderies en terres de França, la defensa no sembla tant concloent, malgrat que l'apotecari tauler assegurarà que les proves aportades pel procurador fiscal contra ell no eren definitives i, per tant, això n'invalidava la sentència.⁴⁷ Encara més: Baptista Morer afegí un al·legat final de vuit punts en el qual refermava la seva posició, invalidava dos dels testimonis emprats en el procés pel procurador fiscal de la Visita –segons el tauler, «enemichs capitals»– i assegurava que des que ell era tauler «han valgut los drets del General en sa taula més de la mitad més que valien abans, y és ver, públich y notori».⁴⁸

Tot sembla indicar que les al·legacions presentades pel tauler de Vilafranca de Conflent aconseguiren convèncer, en part, els consistorials de la Visita, fins al punt que en el decret d'execució de la sentència se li rebaixà la pena inicial, condemnant-lo finalment a restar un any suspès de l'ofici de tauler i a presentar la documentació relacionada amb els cinc albarans de guia no cobrats. En definitiva, una condemna que s'adeïa més amb unes irregularitats que caldria situar, més que no pas com a casos de corrupció flagrants, en l'òrbita de les disfuncions típiques del desconeixement de la normativa aplicable al càrrec de tauler. En el cas que analitzarem tot seguit, podrem constatar com intentaren solucionar els visitadors una d'aquestes disfuncions.

PREPARANT EL CAMÍ PER A NOUS ORDENAMENTS. LA QÜESTIÓ DE LES TARIFES DEL GENERAL

Des de la instauració definitiva de la Visita del General l'any 1599, una de les qüestions que preocupà els agents fiscalitzadors trienni rere trienni fou la valoració que els taulers feien de les mercaderies quan eren declarades a les taules del General. Tant el capítol 48/1481 com el capítol 10/1547 havien establert els principis rectoris sobre com determinar quins drets havien de pagar els productes: bàsicament,

45. La documentació que justificà la posició de Morer en la querella núm. 50, a ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5, f. 94r-103v.

46. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5, f. 90v-91r.

47. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5, f. 91r.

48. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5, f. 91v-92r.

aquests capítols fixaven que el valor dels béns declarats s'havia de determinar sobre la base del seu cost verdader sempre que fos possible i que, en cas contrari, s'havia d'establir mitjançant la tarifa de preus del General, un document que contenia els drets que pagaven tots els productes fiscalitzables i que tot sovint els diputats s'encarregaven d'actualitzar.⁴⁹

Ja hem vist que la qüestió de les tarifes fou tractada en el cas dels taulers de Lleida durant la visita dels anys 1629-1630, quan aquests foren acusats d'haver estimat el valor de les mercaderies per sota del preu estipulat per les tarifes del General. Doncs bé, sembla que aquesta fou una pràctica que tendí a augmentar amb el pas dels anys, cosa que intentaren corregir els visitadors que van ocupar el càrrec l'agost de 1644. En efecte, cansats del fet que visita rere visita els taulers s'escudessin en l'articulat dels capítols 48/1481 i 10/1547 quan se'ls acusava d'haver exigít menys drets dels que pertocava, processaren un total de vint-i-sis taulers de vint-i-una taules d'arreu del Principat...

[...] per no haver stimat y evaluat las robes, mercaderies y demás cosas que respectivamente han despatxat en lurs taules segons los preus y valores donats, ordenats y continuats en la última tariffa del General, conforme dispon los capítols de Cort y ordinations fetes per los molt illustres senyors deputats.⁵⁰

És important remarcar que la primera part de la sentència promulgada pels visitadors no diferia gaire de les que en visites anteriors s'havien dictat sobre aquesta qüestió. Si bé consideraven provat que els taulers havien «despatxat a molt menor preu o stimació de dita tarifa», van acceptar la defensa que aquests van presentar, això és, que havien estimat les mercaderies segons el cost veritable (amb el jurament previ dels mercaders que les declaraven a les distintes taules), bo i seguint els postulats dels capítols 48/1481 i 10/1547, i van advertir que «aquesta és la presumptió de dret en favor de dits taulers». Hi van afegir que els precedents també eren favorables als interessos dels agents recaptadors, ja que «en forsa de dita pre-

49. El capítol 48/1481 a *Capítols dels drets y altres coses del General...*, f. 20r. El capítol 10/1547 a ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5, f. 143r-143v. D'altra banda, un exemple de tarifa de preus del General a BUB, 07 B-59/7/16, tarifa de preus corresponent a l'any 1624.

50. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 4 (1a part), f. 3r-5r. Els encausats foren els següents: Pere Tarau i Francesc Vilapura, de la taula de Mataró; Miquel Llanussa, de la taula de Vilanova de Cubelles; Gaspar Cassany i Alfonso Monfages, de la taula de Lleida; Francesc Lagarda, de la taula del Pont de Suert; Josep Boquet i Francesc Domenge, de la taula de la Seu d'Urgell; Antoni Aymerich i Bernat Carles, de la taula de Perpinyà; Nicolau Serra, de la taula de Castelló d'Empúries; Joan Mares, de la taula de la Selva de Roses; Esteve Sabater, de la taula d'Illa; Jacint Sunyer, de la taula de la Pobla; Baltasar Racó, de la taula de Sant Feliu de Guíxols; Onofre Monreal, de la taula de la Fatarella; Jaume Llop, de la taula de la vila de Seu (sic); Sebastià Bofill i Joan Baró, de la taula de Palamós; Joan Vergonyós, de la taula de Palafrugell; Montserrat Roca, de la taula de Begur; Climent Mas Bernat, de la taula de Sant Pere Pescador; Pere Clapés, de la taula de Cadaqués; Pau Tamarit, de la taula de la vila de Clot; Rafel Milsocós, de la taula de Llançà; Agustí Mascaró, de la taula de Ceret.

sumptió són estats absolts molts de dits taulers en les visites passades», i van concloure en definitiva, que tots els acusats «en quant a no haver despatxat fins vuy segons los preus y valor de la tarifa, absolem».⁵¹

Tanmateix, els visitadors no s'aturaren aquí i decidiren solucionar aquest problema a la segona part de la sentència. Des del seu punt de vista, continuar amb la situació actual perjudicava els interessos del General en matèria d'ingressos, i per aquest motiu decidiren establir un nou procediment a l'hora de valorar els drets que pagaven les mercaderies declarades. Si fins llavors qualsevol mercaderia declarada a les taules s'havia d'estimar, en primer lloc, sobre la base del seu cost verdader, i s'acceptava com a prova el jurament que feia el mercader, es va declarar que, a partir d'aquest moment, només s'acceptés com a prova vàlida el jurament del mercader si el cost verdader era més elevat que el que establia la tarifa de preus del General. I en el supòsit que el mercader declarés que el cost verdader era inferior al preu estipulat per la tarifa, a partir d'aquest moment se li requeriria que demostrés «ab la fe del contracte, o factorias, o cartas missivas o altres semblants proves refferides» la seva versió. Si no ho podia demostrar, se li hauria d'aplicar «inviolablement» allò que disposés la tarifa de preus, i, en el cas de no complir la nova normativa, els taulers podien ésser privats del seu ofici d'acord amb el capítol 88/1599.⁵² Encara més, els visitadors van determinar que el nou precepte fos traslladat als diputats i oïdors de comptes del General, que quedaven encarregats de fer-lo arribar a totes les taules del Principat «per lograr [el] benefici que de ella esperan ne ha de conseguir lo General en la exactió de sos drets».

Amb la promulgació d'aquesta sentència, els consistorials de la Visita dels anys 1644-1645 van solucionar un dels problemes inherents a les taules del General durant la primera meitat del segle XVII. Ben mirat, tant aquest com d'altres preceptes serien inclosos en el *Summari dels càrrechs* de 1657 continuant amb una de les tasques típiques de la Visita del General els primers cinquanta anys de la centúria: la interpretació, ampliació i, per què no, creació del dret aplicable als oficials de la Diputació del General de Catalunya.⁵³

* * *

L'anàlisi dels cinc casos anteriors ens permet situar millor la publicació del *Summari dels càrrechs* de 1657. Tal com hem exposat a l'inici d'aquest apartat, considerem que la seva publicació es produeix tant per causes de curt recorregut –el context immediatament posterior a la fi de la Guerra dels Segadors (1640-1652)– com per causes de llarg recorregut –l'estat de les taules del General durant

51. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 4 (1a part), f. 3v-4r.

52. *Capítols per lo redrés del General...*, 128-129.

53. Recentment, ens hem ocupat d'aquesta qüestió a R. TORRA PRAT, «Visitar, estudiar, discutir i legislar. L'acció fiscalitzadora de les Corts catalanes durant el segle XVI», comunicació presentada a la 68th Conference of the International Commission for the History of Representative and Parliamentary Institutions, Palma de Mallorca, 6-9 de setembre de 2016, i que està en procés de publicació.

la primera meitat del segle XVII. En aquest sentit, hem pogut constatar algunes de les disfuncions relacionades amb les taules del General durant la primera meitat del segle XVII, com, per exemple, l'existència de taulers que exercien llurs càrrecs sense el privilegi oportú dispensat pels diputats, el desconeixement que alguns d'aquests oficials tenien de la normativa que havien d'aplicar i que els era aplicable, les lluites internes a la taula de Lleida o les estratègies seguides per aconseguir augmentar les retribucions derivades del seu ofici. Seguidament, passarem a analitzar la figura dels taulers del General a partir de l'estudi del *Summari dels càrrechs* de 1657.

L'ofici de tauler. Una aproximació a través del Summari dels càrrechs de 1657

Tal com hem vist anteriorment, els visitadors que confeccionaren el *Summari dels càrrechs* de 1657 ho van fer amb l'objectiu de bastir un manual que resumís les funcions que els taulers havien de desenvolupar durant l'exercici del seu ofici. Així doncs, dividiren l'obra en nou capítols temàtics dedicats a: 1, qui podia ésser tauler i com havia de fer-se el jurament (p. 2 a 4); 2, quines eren les obligacions dels taulers i què tenien prohibit (p. 5 a 9); 3, com havien d'exigir els drets del General (p. 9 a 17); 4, la forma i disposició que havien de seguir els llibres de les terces (p. 19 a 29); 5, què havien de fer amb els llibres de comptes i les quantitats recaptades un cop finalitzada la terça (p. 30 i 31); 6, sobre els procediments que havien d'aplicar en el cas del llibre del manifest i les mercaderies manifestades (p. 31 a 40); 7, sobre tot allò referent als albarans de guia i les mercaderies guiades (p. 41 a 47); 8, quines normes havien d'observar en matèria de responsions d'albarans de guia (p. 47 a 51) i 9, sobre tot allò tocant a la bolla de plom i cera (p. 51 i 52). Cadascun d'aquests capítols està conformat per diversos punts en què es desenvolupen les lleis que s'hi refereixen, cosa que fa l'imprès doblement interessant per a l'estudiós. Amb aquest sistema, els taulers podien saber en tot moment quina legislació havia inspirat cadascun dels preceptes recollits en el *Summari dels càrrechs*. L'amplitud temàtica de la publicació ens permet aprofundir en l'estudi de les característiques bàsiques de l'ofici de tauler, com també en els drets i obligacions relacionats amb el càrrec i, molt especialment, comprendre el funcionament de les taules. Seguidament ens n'ocuparem.

CARACTERÍSTIQUES, DRETS I OBLIGACIONS DE L'OFICI DE TAULER

Tots els taulers del General havien de complir sobre el paper una sèrie de característiques bàsiques sense les quals era impossible que ocupessin el càrrec. La primera d'aquestes era la de professar la fe catòlica (p. 2) «tot lo ben prossehir [...] depenja sempre de una Christiana consciència», capítol de Cort 84/1481.⁵⁴ Els ofi-

54. Les cites són extretes del *Summari dels càrrechs* de 1657. N'indiquem tant la llei que la motivà, com la pàgina del *Summari dels càrrechs* en què l'hem trobada en aquest darrer cas entre parèntesi.

cials reials i del Sant Ofici tenien vetat l'accés a les taules,⁵⁵ segons es desprenia de la disposició del capítol 36 de les Corts de 1599 (p. 2). Tampoc no podien aconseguir el càrrec a canvi de pagaments als diputats o als familiars pròxims d'aquests, tal com expressava el capítol 4 de les Corts de 1533 (p. 2).⁵⁶

En el moment del jurament, els taulers es comprometien a seguir les ordres dels diputats i a mantenir en secret totes les informacions que poguessin danyar els interessos del General –capítol de Cort 9/1413 i ordinacions de les Corts de Tortosa de 1420– (p. 3).⁵⁷ Així mateix, en el marc del jurament, els taulers es comprometien a no prestar diners als diputats o a qualsevol altre tercer –seguint el capítol 4 de les Corts de 1533– (p. 3), a no perdonar els drets que havien de recaptar als declarants sota pena de 1.000 sous –capítol 23 de les Corts de 1413– (p. 3-4), a col·laborar en la identificació i captura dels esclaus fugitius –capítol 32 de les Corts de 1413– (p. 4) i a observar tota la resta de normes relacionades amb la Diputació i que juraven en estrenar el seu càrrec (p. 4).

Segons el *Summari dels càrrechs*, els taulers tenien diverses obligacions. La primera era prestar ajuda i consell als visitadors del General de Catalunya (p. 5), precepte que, d'altra banda, havien d'observar tots els oficials del General segons la disposició del capítol 1 del redreç de 1599. Els taulers estaven obligats a fer residència a la taula on treballaven les hores acostumades (p. 5) –sentència de la querella núm. 133 de la Visita de 1641–,⁵⁸ a inspeccionar tot sovint les botigues de robes de la seva col·lecta per cercar-hi possibles fraus al General (p. 5) –capítol 49 de les Corts de 1481–, i també a inspeccionar-les quan tinguessin la sospita que podien emmagatzemar mercaderies fraudulentos (p. 5-6) –Llibre dels Quatre Senyals,⁵⁹

55. Per exemple, l'any 1624 els visitadors condemnaren a suspensió de l'ofici de receptor Josep Damià Pasqual per tenir un familiar del Sant Ofici. *DGC*, V, 1409. En canvi, els visitadors dels anys 1600-1601 donaren un termini de tres mesos a Joan Barceló, tauler de Xerta, perquè demostrés davant dels diputats i oïdors de comptes que havia renunciat a tenir un familiar a la Inquisició. ACA, Generalitat, sèrie VG, 21, camisa 153, f. 8103r-8103v. En aquesta mateixa visita, s'instruí una querella contra Francesc Despà, tauler de Berga, Jeroni Xammar, notari de la Diputació local de Vilafranca del Penedès i Pere Gassó, tauler de Vilanova de Cubelles, en la qual foren acusats d'exercir simultàniament el càrrec de batlle –oficial reial– i els oficis de la Diputació. La sentència els condemnà a triar, en el termini d'un mes, quin dels oficis volien mantenir, si el del General o el reial. ACA, Generalitat, sèrie VG, 21, camisa 153, f. 8107v-8108v.

56. Per exemple, en la sentència de la querella núm. 46 de la Visita dels anys 1632-33 es condemnà Francesc Xambó, tauler de Granollers, per haver pagat diners a Jaume Lamarca –oïdor de comptes del braç reial– a canvi de l'obtenció del càrrec. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 1 (2a part), f. 107r-107v.

57. De la mateixa manera, els taulers també havien d'obeir les ordres dels representants de la Diputació al territori, això és, els diputats locals. En aquest sentit, Rafel Guasch, tauler de la Selva del Camp, durant la Visita de 1638-1639 hagué d'afrontar un procés per no obeir un manament del diputat local de Tarragona, encara que pogué demostrar la seva innocència. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5 (1a part), f. 21r-21v.

58. La sentència en qüestió, a ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5 (2a part), f. 33v-34r. L'acusat, Pau Mando, tauler de Puigcerdà, fou absolt.

59. *Libre dels Quatre Senyals del General de Cathalunya, contenint diversos Capítols de Cort, Ordinacions, declaracions, privilegis, y cartes Reals fabents per lo dit General*, Barcelona, Hieronym Margarit, 1634.

f. 170 i 186. Els taulers, com la resta d'oficials del General, no podien exercir simultàniament dos càrrecs d'aquesta administració, sota pena de privació de l'ofici (p. 6) –capítol 13 del redreç de 1599–: aquesta norma estava destinada a evitar que una sola persona pogués desenvolupar els oficis de credencer i receptor a les taules on l'ofici s'havia desdoblant. Així mateix, els taulers no podien prendre part en els arrendaments del General ni revelar informació dels seus comptes als arrendadors o interessats en els arrendaments, sota pena de perdre l'ofici (p. 6-7) –capítol 4 del redreç de 1599 – i, en el cas que tinguessin també la responsabilitat de bollar les mercaderies declarades, no podien participar en cap negoci relacionat amb el món del tèxtil a la zona on eren taulers (p. 7) –capítol 83 de les Corts de 1481.⁶⁰

La retribució estipulada per als taulers era de dos sous per cada lliura declarada, excepte en els casos de les taules de Perpinyà, Girona, Tarragona, Tortosa, Lleida, Tremp i Pallars, la Seu d'Urgell, Puigcerdà i Caldes, on els taulers tenien un salari estipulat segons el capítol 88 del redreç de 1599 (p. 7).⁶¹ Com a oficials del General no podien emprar els diners recaptats per a usos personals i, en el cas de fer-ho, podien ésser suspesos fins que retornessin la quantitat gastada (sempre que ho fessin en un termini de dos mesos i pagant, això sí, un interès d'un sou per cada lliura gastada). En el cas contrari, se'ls podia privar perpètuament de l'ofici i procedir contra els seus béns (p. 8) –capítol 24 de les Corts de 1512, i capítols 3, 4 i 13 de les Corts de 1542.⁶² D'altra banda, tampoc no podien pagar salaris o despeses a altres oficials, sota pena d'ésser suspesos de l'ofici (p. 8) –capítol 3 de les Corts de 1512–, ni tampoc podien pagar els vint diners que tradicionalment els diputats lliuraven als mercaders de canemàs quan les mercaderies d'aquests darrers no restaven dins el Principat (p. 8-9) –capítol 35 de les Corts de 1512.

A l'hora d'exigir els drets del General es demanava als taulers una gran diligència (p. 9), tot seguint la disposició del capítol 49 de les Corts de 1481. Des de

60. Pere Massot, tauler de Palamós, fou condemnat pels visitadors a privació perpètua de l'ofici l'any 1633, precisament pel fet de regentar una botiga de teles i exercir de manera simultània l'ofici de tauler. *DGC*, V, 1637. Contràriament, durant la visita de 1600-1601, el tauler d'Arbeca, Antoni Palau, que fou acusat de regentar una botiga de draps al mateix temps que la taula de la vila, va ser absolt, ja que no es pogué demostrar que hagués comès cap delictes, però se'l convidà a triar entre l'ofici de tauler o el de botiguer de draps. En aquest cas, els visitadors li donaren quatre mesos de marge. *ACA*, Generalitat, sèrie VG, 21, camisa 153, f. 8096v-8097r.

61. En aquest sentit, els visitadors hagueren de fer pedagogia per tal d'aconseguir que els taulers no busquessin ingressos extraordinaris. Per exemple, durant la visita dels anys 1600-1601 Jaume Viver, tauler de Sant Vicenç dels Horts, fou condemnat a no poder cobrar més els 6 diners que rebia per cada albarà de guia expedit a la seva taula. *ACA*, Generalitat, sèrie VG, 21, camisa 153, f. 8099v-8100v.

62. Fou el cas de Pere Galí, tauler de Palafrugell. L'any 1627 els visitadors el condemnaren, entre altres delictes, per haver-se quedat part dels ingressos de la taula per a usos personals. *DGC*, V, 1509.

l'any 1640, havien d'exigir el «dret nou y augment, dit dret de guerra»⁶³ i anotar les quantitats recaptades per aquest concepte dins del mateix llibre que la resta de quantitats ordinàries, però en una secció diferenciada (p. 9-10). Els drets de les mercaderies declarades s'havien d'exigir conforme al «just valor de las mercaderias»,⁶⁴ tenint en compte el canvi de divises (p. 10) –capítol 33 de les Corts de 1520–, i els taulers les havien de taxar segons el preu que n'hagués pagat el mercader en origen; en el cas que el mercader no el pogués justificar, s'havien de valorar segons el llibre de tarifes del General (p. 10-10bis) –capítols 48 de les Corts de 1481 i 10 de les Corts de 1547. Com hem vist, si el cost declarat pels mercaders era molt petit, els taulers podien demanar-los que demostrassin l'origen de les mercaderies: si eren pròpies se'ls demanava que en demostrassin el preu mitjançant la documentació pertinent i el jurament oportú, mentre que si eren comprades a un tercer s'hi aplicava la tarifa de preus que estipulava el llibre de tarifes del General. Fins i tot hi havia la possibilitat de fer declarar a tercers quan es tenia la sospita que els mercaders mentien sobre el preu de les mercaderies (p. 10bis-12) –sentències de les querelles 5, 65, 66, 70 i 78 de la Visita de 1644 i Llibre dels Quatre Senyals f. 194.⁶⁵

D'altra banda, els taulers també havien de controlar les peces de roba que eren declarades per ús propi, fent jurar les persones que se les enduien d'una col·lecta a una altra la quantitat i valor d'aquestes, sota pena de dos-cents sous i confiscació d'aitals peces de roba en cas d'haver mentit (p. 12) –capítol 105 de les Corts de 1481. Així mateix, se'ls recordava que les teles fabricades a Catalunya que eren transportades d'una col·lecta a una altra per continuar-ne el procés de confecció també havien de pagar els drets del General (p. 15-16) –capítols 102 i 103 de les Corts de 1481. Tampoc no els estava permès donar llicències als mercaders perquè venguessin llurs mercaderies a les fires si aquestes no duïen abans la cera de la guarda (p. 16) –capítol 98 de les ordinacions del General del trienni de 1656.

Els taulers de les principals taules frontereres tenien obligacions extraordinàries: per exemple, havien de trametre les mercaderies consignades a la taula de Barcelona, un cop havien exigit als propietaris les fermances oportunes, i no podien declarar-les a les seves taules ni donar-los llicència perquè fossin declarades en qualsevol altra taula. Si en un termini de trenta dies no rebien resposta de la

63. Aquest impost era conegut popularment com a «nova ampra» i fou establert per la Diputació amb l'objectiu de finançar la guerra contra Castella. Cf. A. SIMON I TARRÉS, «L'estatus de Barcelona després de la Pau dels Pirineus, presidi o ciutadella?», *Estudis: revista de història moderna* 32, 2006, 237-262, especialment 242. L'impost, que després de 1652 passà a estar controlat per la monarquia, fou retornat finalment a la Generalitat en el marc de les Corts de 1701-1702. Cf. J. ALBAREDA, «La represa del constitucionalisme (1701-1706)», *Revista de Dret Històric Català* 7, 2007, 113-133, concretament 118.

64. Més endavant es deixava molt clar que els taulers no podien exigir drets més elevats que els que estipulaven els capítols de Cort (p. 14) –capítols 47 i 107 de les Corts de 1481.

65. La sentència d'aquestes querelles, a ACA, Generalitat, Generalitat, sèrie G, 8, 4 (1a part), f. 3r-5r. També *vid. supra*, epígraf 2.5.

taula de Barcelona, havien de procedir a executar les fermances atès que s'entenia que els drets no s'havien pagat (p. 12-13) –capítol 8 de les Corts de 1547 i capítol 49 de les Corts de 1481. Els taulers de Barcelona, Tortosa, Perpinyà i Lleida eren els encarregats de «despatxar» aquelles llanes destinades a fora del Principat; no ho podia fer cap altre tauler ordinari (p. 35-36) –capítol 20/1481. També tenien l'obligació de retenir els mercaders que tinguessin una ordre de pagament d'una altra taula (p. 24-25) –capítol 123 de les Ordinacions del General de 1653 i capítol 119 de les de 1656. Finalment, quan hi havia un frau estaven obligats a denunciar-lo als diputats locals de la seva col·lecta (p. 16) –capítols 109 de les Corts de 1481 i 31 de les Corts de 1520– i a portar un «llibre dit dels fraus» en què havien d'anotar totes les mercaderies caigudes en frau (p. 16-17) –capítol 30 de les Corts de 1533.⁶⁶

ENTRE LLIBRES, ALBARANS I ENCUNYS. EL FUNCIONAMENT DE LES TAULES

La tasca quotidiana dels taulers del General anava molt més enllà de l'exigència dels drets aplicables sobre les mercaderies que els eren declarades. Segons el *Summari dels càrrechs*, aquests oficials tenien l'obligació de desenvolupar una tasca burocràtica prou complexa que consistia bàsicament en tres eixos: el control dels llibres de comptes –els llibres de terces i llibre del manifest–, l'administració correcta dels albarans de guia i la cura de les eines utilitzades per segellar les mercaderies declarades.

En matèria de llibres de terces, l'imprès elaborat pels visitadors del General demostra com era d'important per a l'administració de Barcelona que els taulers anotessin tots i cadascun dels moviments registrats a la seva taula: en aquest sentit, cap mercaderia no podia rebre el segell pertinent ni cap mercader un albarà de guia si abans els taulers no havien registrat totes les dades en el llibre de la terça vigent (p. 22) –capítols 49 i 109/1481.⁶⁷ No portar correctament els llibres de terces era un dels problemes que afectava les taules de manera recurrent:

La primera de les gestions que els taulers tenien encomanada tocant als llibres de terces era apuntar la data de lliurament i la persona que els l'entregava (p. 19) –capítols 49 i 109/1481.⁶⁸ Les mercaderies declarades a les taules havien d'ésser

66. Com hem vist en el cas de la querella núm. 49 de la visita dels anys 1638-1639 contra Baptista Morer, no portar llibre dels fraus podia ser considerat un motiu per fortificar una querella. Molt més greu era l'acusació de no denunciar els fraus a canvi de diners. Per exemple, durant la mateixa visita, Pau Tamarit, tauler d'Olot, fou condemnat a pagar 17 lliures al General per haver acceptat diners a canvi de no denunciar un frau comès per uns francesos. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5 (1a part), f. 58r.

67. De fet, segons els capítols 49 i 109 de les Corts de 1481, els taulers tenien l'obligació d'anotar totes les jornades en els llibres de terces, fins i tot aquelles en què no s'hagués declarat cap mercaderia a la seva taula. *Summari dels càrrechs...*, 19.

68. Per exemple, durant la visita dels anys 1614-1615, Pere Potau, tauler de Sarral, fou acusat entre altres delictes de no haver anotat diverses jornades al llibre de terces. ACA, Generalitat, sèrie VG, 58, camisa 150, f. 79v-79bis.

anotades curosament en el llibre de la terça vigent, i se n'havia d'especificar l'origen, el pes i la mesura (p. 20 a 22) –capítol 49/1481, capítol 133 de les Ordinacions del General de 1656 i sentència de la querella núm. 6 de la Visita de 1642.⁶⁹ En el cas que els taulers no disposessin encara del llibre de la terça vigent, podien anotar els moviments en el llibre de la terça caiguda o en fulls volants que posteriorment havien d'ésser transcrits al lloc que els corresponia (p. 20) –capítol 49/1481.⁷⁰ Així mateix, juntament amb la mercaderia declarada, s'havien d'anotar el nom i cognoms del venedor i del comprador per poder distingir entre les mercaderies que eren destinades a l'ús propi i les que es destinaven al comerç (p. 22) –capítol 109/1481–, o per poder exigir responsabilitats a qui correspongués en cas de frau (p. 23-24) –capítol 49/1481. Cap tauler no podia exigir el cobrament dels drets a un mercader abans d'anotar tota la informació corresponent sobre els béns declarats (p. 26-27) –capítols 92/1585 i 75/1599.⁷¹ Les mercaderies provinents de fora del Principat que passaven per territori català però que eren destinades a un mercat exterior no pagaven drets; ara bé, els mercaders havien de donar fermança que es feien responsables de pagar el dret d'entrada del General en el cas que, en un termini de trenta dies, no es demostrés la sortida de les mercaderies del Principat. També, si es descobria que les mercaderies encara es trobaven dins el territori català, havien d'ésser preses en frau (p. 24) –capítols 78 i 80/1599.

Els taulers també havien de procurar que el mercader, un cop hagués satisfet els drets estipulats, estampés la seva signatura sota la quantitat anotada al llibre de la terça vigent; en el cas que el mercader no sabés escriure, havia de firmar per ell un tercer de la seva confiança –capítols 91/1585 i 74/1599. Durant la primera meitat del segle XVII, aconseguir que els taulers complissin aquests preceptes fou un dels principals cavalls de batalla dels visitadors, tal com demostra la taula 3.

69. En aquest sentit, l'any 1633 els visitadors van aprofitar la sentència de la querella núm. 221 contra Pere Sola i Pere Revert, taulers de Tortosa, per demanar-los que a partir d'aquell moment fossin més curosos a l'hora de descriure les mercaderies declarades a la seva taula. *DGC*, V, 1636. Així mateix, l'any 1606 Rafel Pau Laurador, tauler de Vilafranca del Penedès, fou acusat de no anotar el valor de les partides declarades a la seva taula en els llibres de terces, entre altres delictes. La condemna fou exemplar: se'l sentencià a retornar el valor de tot allò defraudat i fou privat a perpetuïtat de l'ofici. ACA, Generalitat, sèrie VG, 33, camisa Sentències, f. 208r-208v.

70. Durant la visita dels anys 1623-1624, els agents fiscalitzadors investigaren Alexandre Bertran, tauler d'Agramunt, el qual fou acusat de no tenir els llibres de terces en què s'havien d'anotar els despatxos fets a la seva taula. Tot i que finalment no fou condemnat, se li manà que a partir d'aquell moment aconseguís els llibres, sota pena de privació del seu ofici. ACA, Generalitat, sèrie VG, 79, f. 147r-147v. En la visita del trienni següent, això és, la celebrada durant els anys 1626-1627, Bernat Modolell, tauler d'Alcover, fou condemnat per anotar despatxos en fulls volants. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 2, f. 69v-70v.

71. Els errors comptables comesos pels taulers a l'hora d'anotar les quantitats recaptades en els llibres de terces també eren castigats per la Visita. En trobem un exemple en la sentència de la querella núm. 121 de la Visita dels anys 1620-1621, contra Joan Sunyer, tauler de Batea. ACA, Generalitat, sèrie VG, 70, camisa 70, f. 202v-203r.

TAULA 2
Sentències contra taulers per no «aportar» correctament el llibre de terces

<i>Visita</i>	<i>Nre. de sentències</i>
1602-1603	2
1605-1606	8
1611-1612	7
1614-1615	4
1620-1621	7
1623-1624	4
1626-1627	1
1629-1630	4
1632-1633	1

Font: elaboració pròpia.⁷²

TAULA 3
Sentències contra taulers per no fer firmar als mercaders

<i>Visita</i>	<i>Nre. de sentències</i>
1602-1603	5
1605-1606	16
1611-1612	7
1614-1615	4
1620-1621	9
1623-1624	0
1626-1627	11
1629-1630	4
1632-1633	5

Font: elaboració pròpia.⁷³

72. Elaborat a partir de les dades extretes de les sentències promulgades per la Visita del General. Anys 1602-1603, ACA, Generalitat, sèrie VG, 26, camisa 72; anys 1605-1606: ACA, Generalitat, sèrie VG, 33, camisa Sentències; anys 1611-1612: ACA, Generalitat, sèrie VG, 214, camisa 155; anys 1614-1615: ACA, Generalitat, sèrie VG, 58, camisa 150; anys 1620-1621: ACA, Generalitat, sèrie VG, 70, camisa 70; anys 1623-1624: ACA, Generalitat, sèrie VG, 79; anys 1626-1627: ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 2; anys 1629-1630: ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 1 (1a part); anys 1632-1633: ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 1 (2a part).

73. Quant a les fonts, *vid. supra*, nota 72.

Les penes previstes en el cas de no observar aquests preceptes eren molt severes: segons el capítol 74/1599, qui actués d'aquesta forma havia de pagar una multa de 50 lliures i havia d'ésser privat del seu ofici. En aquest sentit, els visitadors no sempre actuaven amb tota la contundència que establia la legislació: a tall d'exemple, l'any 1603 condemnaren Rafel Pau Laurador, tauler de Vilafranca del Penedès, a pagar 25 lliures al General i el suspengueren de l'ofici per un termini d'un any.⁷⁴ Semblantment, l'any 1630 condemnaren Pere Campí a tres anys de suspensió pel mateix delictes.⁷⁵ En canvi, l'any 1621 Francesc Torres, tauler de Berga, era condemnat a pagar 50 lliures i se'l privà de l'ofici a perpetuïtat; la mateixa sort corregeren Joan Francino, tauler del Pont de Suert, l'any 1627, o Silvestre Coll, tauler de Martorell, l'any 1612.⁷⁶

El *Summari dels càrrechs* afegia que els taulers havien de tenir molta cura a l'hora de guardar els drets del General recaptats (p. 27) –capítol 49/1481. En finalitzar la terça, els taulers havien d'anotar la cloenda en el llibre de la terça caiguda, i indicar-hi la taula d'on provenia el llibre, el nombre total de folis escrits, el total d'impostos exigits i cobrats, la quantitat que el tauler s'havia reservat com a sou, la quantitat destinada a comprar material per fer la feina, la quantitat líquida neta que restava per al General, la moneda amb la qual s'abonava aquesta quantitat i a qui s'entregava el llibre (p. 27) –capítol 49/1481.

Un cop finida la terça, els taulers disposaven d'un termini de deu dies per cloure els llibres i ajuntar els diners recaptats per lliurar-los als sobrecol·lidors. Transcorregut aquest termini, si el sobrecol·lidor es presentava a la seva taula i no tenien la documentació a punt, cada dia que el sobrecol·lidor s'havia d'esperar corria a càrrec del tauler (p. 30) –capítols 49 i 109/1481. Ara bé, els taulers en cap cas no podien entregar les quantitats recaptades als sobrecol·lidors abans que la terça es clogués, si no era que els diputats els ordenaven el contrari (p. 31) –capítol 49/1481.⁷⁷

A part dels llibres de terces, els taulers també havien de confeccionar uns altres llibres, coneguts com a llibres del manifest. En aquests llibres, els oficials recaptadors hi anotaven totes les mercaderies que eren consignades en una taula en particular i que, per tant, no pagaven impost fins que no hi arribaven. Segons el *Summari dels càrrechs*, els taulers havien d'anotar-hi «tots los manifestos y albarans de remesa», i especificar-hi el nom dels propietaris de les robes, del mercader que

74. ACA, Generalitat, sèrie VG, 26, camisa 72, f. 4209r.

75. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 1 (1a part), f. 20v-21r.

76. La sentència contra Francesc Torres, a ACA, Generalitat, sèrie VG, 70, camisa 70, f. 203r-203v. La sentència contra Joan Francino, a ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 2, f. 79r-80r. Finalment, la sentència contra Silvestre Coll, a ACA, Generalitat, sèrie VG, 214, camisa 155, f. 4r-4v.

77. De fet, durant la inspecció de 1623-1624, els visitadors evidenciaren que aquesta normativa no era tant incomplerta pels taulers com pels sobrecol·lidors, que tendien a obviar l'obligació d'anar quatre cops l'any a les taules de la seva circumscripció fiscal a recollir els drets recaptats. ACA, Generalitat, sèrie VG, 79, s.f. Querella contra els diputats i oïdors de comptes del General i contra els sobrecol·lidors de llevant i de ponent, publicada a 14-VI-1624.

les transportava i de la taula de destinació.⁷⁸ Fet això, les havien de segellar. Així mateix, en el llibre del manifest també hi havien d'annotar la resposta que el tauler de la taula de destinació feia al mercader un cop aquest l'havia declarat: en el supòsit que el mercader no li lliurés la resposta dins del termini previst, el responsable de la taula on s'havia manifestat la mercaderia podia executar les fermances del mercader (p. 31-32) –capítols 49 i 109/1481 i 8/1547.⁷⁹ Encara més, els taulers també havien d'annotar en el llibre del manifest totes les mercaderies provinents de l'estranger i fer-les emmagatzemar dins les estances de la taula durant un dia (p. 32-33) –capítol 63 de les Ordinacions del General de 1656–; els mercaders propietaris/responsables de les mercaderies manifestades havien de passar la nit en un emplaçament diferent (p. 33) –sentència de la querella núm. 4 de la Visita de 1642. A l'hora de manifestar algunes mercaderies com els peixos amb salaó, mitges, cansalades o espècies, calia seguir un procediment especial (p. 34-35 i 39). En aquest sentit, els taulers no podien treure el manifest imposat a uns safrans si el mercader responsable no demostrava que els havia venut mitjançant una «fe» dels visitadors de safrans (p. 38) –Ordinacions del General de 1656. Els oficials de les taules frontereres només podien aixecar el manifest imposat en una mercaderia quan veien amb els propis ulls que aquesta mercaderia sortia del Principat. En el cas que s'hagués manifestat en una altra taula, només es podia aixecar el manifest si rebien la resposta de l'albarà de guia corresponent (p. 38-39) –capítol 84 de les Ordinacions del General de 1656. Finalment, cada nou trienni els taulers havien de trametre el llibre del manifest del trienni finalitzat als nous diputats i oïdors de comptes per mitjà del sobrecolridor (p. 40) –capítol 49/1481.

El *Summari dels càrrechs* també recull la normativa referent als albarans de guia, això és, els comprovants que els taulers entregaven als mercaders perquè aquests poguessin circular amb les seves mercaderies d'una part del Principat a l'altra, com si aquestes ja haguessin pagat el dret estipulat. Fent un cop d'ull a les sentències que trienni rere trienni promulgaren els visitadors del General, es pot comprovar que les irregularitats comeses amb els albarans de guia foren una constant: en efecte, molt probablement això es degué al fet que era una de les vies per les quals hom podia defraudar d'una forma més senzilla els drets recaptats per la Generalitat.

78. Miquel Alayo, tauler de Vilafranca del Penedès, fou condemnat en el marc de la visita dels anys 1611-1612 a pagar 10 lliures per no haver continuat quatre albarans de guia en el llibre del manifest. ACA, Generalitat, sèrie VG, 214, camisa 155, f. 5r-5v. Així mateix, Tomàs Callar, tauler de Cardona, fou condemnat per la visita dels anys 1632-1633 a pagar 5 lliures com a pena per no tenir el llibre del manifest. ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 1 (2a part), f. 23r-24r.

79. De fet, cobrar la responsió dels albarans de guia era una de les obligacions dels taulers i, en el cas de no complir-la, se'ls podia condemnar en el marc de la Visita del General. ACA, Generalitat, sèrie VG, 79, f. 125v. Sentència de la querella núm. 157 contra Damià Fabra, tauler de Ribes.

TAULA 4
Sentències contra taulers relacionades amb els albarans de guia

<i>Visita</i>	<i>Nre. de sentències</i>
1602-1603	4
1605-1606	9
1611-1612	17
1614-1615	0
1620-1621	19
1623-1624	3
1626-1627	4
1629-1630	10
1632-1633	6

Font: elaboració pròpia.

Els taulers tenien l'obligació de fer albarans de guia quan els mercaders així els ho demanaven i, en cap cas no podien rebre compensacions monetàries per aquest concepte (p. 41-42) –sentència de la querella núm. 122 de la Visita feta l'any 1642, basada en el capítol 88/1599.⁸⁰ Tots els albarans de guia havien d'anotar-se en un llibre a part –llibre del manifest–⁸¹ i havien de contenir informació sobre el mercader i la mercaderia, la taula de destinació o l'origen de les robes. També s'hi havia d'anotar quin dia eren remeses les mercaderies i el termini abans del qual calia retornar la «responsió» o resposta (p. 42-43) –capítol 49/1481–; en el cas que passés aquest termini, al cap de vuit dies els taulers podien executar les fermances tot reclamant els drets del General (p. 49-50) –capítols 78/1599 i 117 de les Ordinacions del General de 1656. Els taulers eren els únics que podien segellar els albarans de guia i en cap cas no podien delegar aquesta tasca en un tercer (p. 44-45) –capítol 49/1481–: cap mercaderia, tant si era una peça de roba com si eren cartes, no podia sortir dels magatzems de la taula sense el segell i l'albarà de guia corresponents (p. 45) –capítols 4 i 130 de les Ordinacions del General de 1653. D'altra banda, tenien l'obligació de fer un albarà de remesa per a totes les mercaderies entrades al Principat que passaven per la seva taula i tenien com a destinació una altra col·lecta (p. 46) –capítol 114 de les Ordinacions del General de 1656. En el cas

80. La sentència de la querella núm. 122, feta contra Pau Tamarit, tauler d'Olot, a ACA, Generalitat, sèrie G, 8, 5 (2a part), f. 32v-33r.

81. Lluís Olivelles, tauler de Caldes de Montbui, fou jutjat en el marc de la querella núm. 35 de la Visita iniciada l'agost de 1629 per no haver anotat 27 albarans de guia en el llibre del manifest de la seva taula. Mitjançant la sentència, els visitadors l'instaren a anotar aquests albarans amb promptitud i la comunicaren al sobrecol·lidor perquè comprovés que, en efecte, el tauler l'havia complert. *DGC*, V, 1581.

dels guiatges de les mercaderies ja declarades, però que havien de tenir com a destinació un indret situat fora del Principat, els taulers havien d'anotar-hi el lloc per on els mercaders les volien treure i prendre'ls jurament conforme entregarien l'albarà a la taula corresponent (p. 46-47) –capítol 49/1481.

Quant a les responsions o respostes d'albarans de guia, en primer lloc els taulers havien d'analitzar totes les mercaderies que apareixien en l'albarà de guia abans de fer-ne la resposta pertinent. En el cas que en faltés cap, només podien fer la resposta de les mercaderies presentades, i s'exposaven a penes de fins a 100 lliures en cas contrari (p. 47-48) –capítol 113 de les Ordinacions del General de 1656. D'igual manera, havien de quedar-se amb una còpia de l'albarà de guia presentat abans de fer-ne la responsió pertinent (p. 48-49) –capítol 112 de les Ordinacions del General de 1656– i exigir el dret d'entrada de totes les mercaderies amb albarà de guia que després de trenta dies viatjant per Catalunya encara no haguessin arribat a la taula de destinació (p. 50) –capítol 80/1599.⁸²

La darrera de les tasques que havien de dur a terme els taulers era la de bollar les mercaderies. Això es feia un cop les mercaderies ja havien estat declarades i anotades en el llibre de la terça corresponent (p. 51) –capítol 199/1481. Els taulers tenien l'obligació de tenir molta cura a l'hora de guardar les eines de bollar i, d'entrada, no podien encomanar aquesta tasca a un tercer. En tot cas, i sempre que la necessitat fos extrema, es podia encarregar de la feina un ajudant que prèviament havia d'haver fet el mateix jurament que els taulers. A més a més, si l'ajudant cometia cap irregularitat durant l'absència del tauler, aquest darrer també n'era responsable (p. 51-52) –capítol 109/1481. Finalment, els taulers tenien prohibit bollar cartes, sempre que els diputats no els haguessin fet una provisió especial– (p. 52) –capítol 5 de les Ordinacions del General (no s'hi especifica l'any)– i totes les robes que tenien un destinatari situat en una col·lecta diferent a la seva (p. 52-53) –capítol 114 de les Ordinacions del General de 1656.

A tall de conclusió

En el decurs de les pàgines anteriors, hem pogut veure quines motivacions portaren els visitadors del General de Catalunya a confeccionar un imprès centrat en l'ofici de tauler del General i, a partir d'aquest imprès, hem pogut fer una primera anàlisi de la tasca que duïen a terme aquests oficials recaptadors. En aquest

82. Pel que fa als albarans de guia i les «responsions», els visitadors moltes vegades hagueren d'absoldre els taulers perquè en desconeixien bona part de la normativa. Per exemple, l'any 1630 els visitadors van absoldre Armengol Serra i Jaume Casadevall, taulers d'Illa, perquè, tot i no tenir un llibre per anotar-hi les «responsions» dels albarans de guia, tal com preveïen les Ordinacions del General, pogueren al·legar desconeixement de la normativa. *DGC*, V, 1578. Igualment, altra volta els visitadors condemnaven els taulers «en diferit»: per exemple, a Gregori Puig, tauler «de Conflent», se'l jutjà per no haver cobrat els drets del General d'uns albarans de guia dels quals no presentà la «responsió». Els visitadors l'absolgueren amb la condició que recuperés els drets no cobrats als mercaders tot instant el sobrecollidor perquè verifiqués fins a quin punt aquests drets es podien recuperar i si calia declarar a Puig deutor del General. *DGC*, V, 1580.

sentit, hem pogut constatar que cal atribuir l'aparició del *Summari dels càrrechs* de 1657 tant a una tradició general arreu dels territoris de la monarquia hispànica –això és, el paper de les visites en la confecció de nous ordenaments jurídics– com a unes causes a curt termini –context immediatament posterior a la Guerra dels Segadors– i a llarg termini –l'experiència adquirida pels visitadors en les inspeccions successives de la primera meitat del segle XVII. D'altra banda, hem analitzat la figura dels taulers a partir de les dades aportades tant pel *Summari dels càrrechs* com per les sentències de la Visita del General que en bona manera el fonamenten. Si bé l'estudi de l'imprès ens ha permès d'aprofundir en la tasca que els taulers duïen a terme en el dia a dia, és evident que ens trobem a les beceroles del que podria ésser el coneixement complet de la xarxa fiscal de la Diputació.

Així, doncs, som ben conscients que la feina feta no deixa d'ésser una primera aproximació a la qüestió. Per aquest motiu, voldríem aprofitar les ratlles de sota per suggerir quines haurien d'ésser les línies que cal seguir en les noves investigacions relacionades amb els taulers del General:

- En primer lloc, pensem que caldria emprendre un estudi territorial de les taules del General. En aquest sentit, feina feta per Miquel Pérez Latre⁸³ per a la segona meitat del segle XVI s'hauria d'ampliar, pensem, a tot el segle XVII. Fruit d'aquesta recerca es podrien constatar continuïtats i/o canvis substancials. Pensem que fora molt interessant contrastar la situació prèvia a l'esclat de la Guerra dels Segadors amb la situació posterior a la pau dels Pirineus (1659).
- Segonament, caldria fer un estudi econòmic dels drets recaptats per les taules foranes, si més no de les taules més representatives del territori, i per als períodes següents: finals del segle XVI, anys trenta del segle XVII i finals del segle XVII.
- Caldria aprofundir, també, en l'estudi de les querelles fetes pels visitadors contra els oficials recaptadors del territori; les dades aportades pels processos ens haurien d'ajudar a comprendre molt millor l'ofici de tauler. Nosaltres n'hem adduït cinc casos significatius de la primera meitat del segle XVII, però si ens fixem en els memorials de sentències fetes pels visitadors que s'han recollit tant en els *Dietaris de la Generalitat de Catalunya* com en els fons documentals de la Visita del General conservats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, hi podem trobar una quantitat ingent d'exemples.⁸⁴
- Finalment, pensem que qualsevol investigació futura sobre els taulers del General hauria d'intentar respondre la qüestió següent: fins a quin punt la mala praxi d'aquests oficials recaptadors va influir en l'afebliment econòmic de la

83. PÉREZ LATRE, *La Generalitat de Catalunya...*, 199 i s.

84. A tall d'exemple, *DGC*, V, 1408-1409, 1503-1521, 1578-1582, 1635-1638. Memorials corresponents a les visites iniciades els anys 1623, 1626, 1629 i 1632, respectivament.

Diputació del General durant la segona meitat del segle XVII⁸⁵ Recordem que la publicació del *Summari dels càrrechs* està directament relacionada amb aquest aspecte en concret, i que el nombre de sentències contra taulers per mala praxi a l'hora de recaptar els drets del General fou una constant durant la primera meitat del sis-cents.⁸⁶

85. Recentment, Eva Serra ha recordat els elements que explicarien la precarietat de la hisenda de la Generalitat durant la segona meitat del segle XVII. En aquest sentit, la historiadora barcelonina identificaria la disminució dels ingressos amb la pèrdua de les taules nord-catalanes fruit de la pau dels Pirineus (1659), l'adquisició de l'impost de la Nova Ampra per la monarquia, la pèrdua de poder polític de la Generalitat o la manca d'activitat parlamentària que li impedia actualitzar uns mecanismes fiscals que s'havien modificat per última vegada l'any 1599. E. SERRA I PUIG, «La Generalitat de Catalunya entre 1652 i 1700», dins FERRER I MALLOL, *Història de la Generalitat de Catalunya...*, 199-219, concretament 206-207. D'altra banda, recentment Montserrat Duran també ha considerat que el frau fiscal podria explicar en bona mesura el retrocés de la recaptació en termes reals duta a terme per la Diputació del General. M. DURAN I PUJOL, «Els arrendaments dels drets de bolla: un indicador vàlid per mesurar la producció i el consum de teixits?», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics* 14, 2003, 9-42, concretament 32.

86. Actualment, estudiem les sentències promulgades pels visitadors durant la primera meitat del segle XVII. Esperem poder-ne presentar els resultats ben aviat.